

مجموعه مقالات سومین همایش بین‌المللی
نظام بین‌الملل، تحولات منطقه‌ای و سیاست
خارجی جمهوری اسلامی ایران

به کوشش:

دکتر علیرضا کوهکن

عضو هیئت مدیره دانشگاه علامه طباطبائی

مجموعه مقالات سومین همایش بین‌المللی :نظام بین‌الملل، تحولات منطقه‌ای و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران

به کوشش:
د. علیرضا کوهکن

زیر نظر معاونت پژوهشی، دانشگاه	
این مجموعه مقالات بامجاز وزارت علوم، دانشگاه استنادی علوم جهان اسلام	
(ISC) نمایه شده است.	
شابک: ۹۶۴-۲۱۷-۳۷۵-۴	
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی	ویراستار: فریبا محمودی
سروراستار: دکتر ناز، آفرین، انوشه	صفحه‌آرا: مریم زندی
ناظر فنی: دکت	مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ تهران، بزرگراه شهید همت،
دهکده المپیک، میدان ورزش	
تلفن مرکز انتشارات: ۴۴۷۳۷۵۶۰	صندوق پستی: ۱۵۸۱۵/۳۴۸۷
چاپ اول ۱۳۹۸	شمارگان کاغذی: ۲۰
	قیمت: ۹۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

مقدمه	۱
بریکس و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران	۵
محمد باقر خرمشاد، دالو، سیف	
خیزش‌های عربی و تأثیر آن بر امنیت سیاسی آسیای مرکزی: مطالعه موردی تاجیکستان و ازبکستان	۳۹
علیرضا کوهکن، سمانه موحدی	
بررسی مقایسه‌ای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و عربستان در تحولات بحرین	۶۹
رضا سیمبر، مرتضی رحیمی	
فرصت‌سنجی پیامدهای شکل‌گیری جنبش‌های اسلامی در خاورمیانه برای جمهوری اسلامی ایران؛ مطالعه موردی گروه تکفیری داعش	۹۵
خلیل الله سردارنیا، رسول صفی‌زاده	
بررسی فرصت‌های صادراتی گاز در رژیم صهیونیستی با نگاهی به کشورهای عربی و مسیرهای صادرات	۱۲۷
سید حمزه صفوی همای، سید محمدمهدی قادری	
بی‌طرفی مثبت: تعینی ساختاری برای سیاست راهبردی ایران در منازعات خاورمیانه	۱۵۷
سیدرضا موسوی‌نیا	
نگاه جریان‌انگاران به تغییر در مسیر روابط بین‌الملل	۱۸۳
علیرضا کوهکن، امید نیاسی	

- تحولات ژئوپلیتیک عراق و سوریه: امنیت و رقابت منطقه‌ای در خاورمیانه ۲۰۳
سید جواد صالحی، مظفر حسونند
- زمینه‌ها و ریشه‌های تکوین افراط‌گرایی دینی با تأکید بر داعش ۲۳۳
ابوذر گوهری مقدم، حامد کیانی مجاهد
- بررسی رابطه تهدیدات امنیتی خاورمیانه با آسیای مرکزی و قفقاز جنوبی ۲۶۳
سیداسلام نجف‌زاده، علی آدمی، مجید عباسی
- دیپلماسی فرهنگی جمهوری فدرال آلمان در قفقاز جنوبی ۲۹۳
علیرضا کوهکن، زهره تاجیکو
- بحران‌های امنیتی در قفقاز جنوبی و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران ۳۲۵
حسین عصاریان‌نژاد، محسن رحمتی، محمدجواد رضوانی
- ظهور القاعده شبه‌جزیره عربستان و الزامات سیاسی-استراتژیک برای ایران ۳۶۱
سید یوسف قرشی
- بررسی تطبیقی گروه‌های مقاومت اسلامی در شبه‌جزیره آسیا ۳۸۱
سید داود آقایی، سید مرتضی عریضی میبیدی
- بررسی جایگاه دیپلماسی انرژی در سیاست خارجی روسیه و دولت روحانی ۴۱۳
قدرت احمدیان، لقمان قنبری
- نقش دستاوردهای علمی و فناوری در افزایش امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران ۴۴۵
عبدالمجید سیفی، فرشاد ساعدی
- سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در عراق با تأکید بر اقلیم کردستان از منظر واقع‌گرایی ۴۶۵
حسین فیروزی، شیلان خاکی، جواد احمدوند
- خشونت علیه مسلمانان میانمار و تأثیر آن بر سیاست خارجی ایران در قبال دولت میانمار ۴۸۹
علیرضا روستائی، علیرضا آرش پور
- بایدها و نبایدهای جمهوری اسلامی ایران در جنگ ارزی ۵۱۵
مجید شیردستیان، وحید شیردستیان

- شبکه‌های اجتماعی و پوشش‌های امنیتی منطقه: مطالعه موردی کودتای نافرجام در ترکیه ۵۳۹
مجیدرضا مومنی، شهریار جعفرزاده
- جنگ هویت‌ها در عراق پس‌اداعش ۵۶۱
مسعود اسلامی، علی شمس‌آبادی، محمد مهدی سلیمانی
- بررسی مواضع قدرت‌های بزرگ در تحولات سیاسی آفریقا از مداخله تا همکاری با تأکید بر
سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران ۵۸۹
مهدی عباسی، مریدی، محمد حاجی حسینی، بهنام حاجی حسینی
- مکانیسم‌های پندجانبه و تحرک‌بخشی به سیاست خارجی ایران در آسیای مرکزی و قفقاز ۶۲۷
ولی کوزه‌گر کالجی
- مردمی‌شدن امنیت‌سازی در منطقه: مطالعه‌ای در عراق و دفاع وطنی در سوریه ۶۴۷
علیرضا کلهر
- رویکرد مقایسه‌ای به نقش آمریکا در افغانستان در دوره‌های بوش و اوباما: با تأکید بر پیامدهای آن
برای جمهوری اسلامی ایران ۶۷۹
سید اصغر کیوان حسینی، اسدالله حبیب زاده
- مطالعه تطبیقی رویکرد استراتژیک ایران و روسیه به بحران سوریه (۲۰۱۱-۲۰۱۶) ۷۲۱
میترا راه نجات، حسن کبیری
- آینده‌پژوهی شکاف‌های اقلیمی و تأثیر آن بر اروپا ۷۴۴
سید محمد طباطبایی، آناهیتا دهقان منشادی

مقدمه

سیاست خارجی از پیچیده‌ترین بخش‌های حیات اجتماعی زندگی انسان مدرن است و در حال حاضر بر همه جنبه‌های گوناگون زندگی انسان‌ها در همه کشورها از قوی‌ترین تا ضعیف‌ترین اثر می‌گذارد. وقتی در کشوری مثل آمریکا هم مردم می‌خواهند درباره کارنامه رئیس جمهور کشورشان قضاوت کنند به عملکردش در سیاست خارجی می‌پردازند. همین موضوع درباره کشوری کوچک و ضعیف در مرکز آفریقا نیز صدق می‌کند و به همین جهت محور صحنه‌ها عمومی و خصوصی بسیاری از اندیشمندان عالم است.

جهان سیاست بعد از مدتی که مبتنی بر ایالتیسم، آینده را می‌نگریست، اکنون گرفتار نگرانی‌های واقع‌گرایانه و خطر ایجاد بحران‌های جدید مبتنی بر رقابت قدرت‌های بزرگ جهانی جهت شکل دادن به نظام روابط بین‌الملل آینده و همچنین درگیری قدرت‌های منطقه‌ای در مناطق حساس و حیاتی مانند غرب آسیا و شمال آفریقا جهت نظم منطقه‌ای جدید است.

یک‌جانبه‌گرایی افراطی ایالات متحده، تلاش برای ایجاد تغییرات ژئوپلیتیکی توسط چین، بازسازی نظامی‌گری روسیه در مقیاس جهانی و زمزمه‌های ایجاد ارتش واحد اروپایی از مصادیق چنین موضوعی در سطح جهانی است. در غرب آسیا و شمال آفریقا نیز ادامه‌دار شدن بحران‌های سوریه، بحرین، یمن، لیبی، اردن، لبنان، عراق و افغانستان مصادیق منطقه‌ای آن به شمار می‌رود.

در چنین شرایطی و جهت بررسی این موضوع جهانی نیاز است که اندیشمندان مختلف با تجربه‌ها و فهم‌ها و تفکرات متفاوت و گاهی متضاد در کنار هم قرار بگیرند تا بتوانند تصویر درستی از آن دریافت کرده و به دیگران ارائه دهند. نیاز به گفتگو در این حوزه

هر روز بیشتر از دیروز احساس می‌شود. شاید به همین جهت باشد که روزبه‌روز همایش‌ها و اجتماعات بیشتری از متفکران این حوزه در اقصا نقاط جهان و با حمایت مراکز مشهور علمی و سیاسی برگزار می‌شود تا از نتایج آن بتوان به سمت حل مشکلات موجود حرکت کرد.

در همین راستا چند سال است که دانشگاه علامه طباطبائی هم‌جهت با تکالیف ذاتی خود به‌عنوان بزرگ‌ترین دانشگاه علوم انسانی و اجتماعی کشور با برگزاری بزرگ‌ترین همایش بین‌المللی حوزه سیاست بین‌الملل و روابط خارجی کشور با عنوان «نظام بین‌الملل، تحولات منطقه‌ای و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران» سعی دارد تا فضایی را جهت گفتگو و مفاهمه میان اندیشمندان داخلی و خارجی این حوزه فراهم سازد.

آنچه پیش روی شماست، بخشی از مقالات برگزیده سومین دوره این همایش است که در سال ۱۳۹۵ در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی برگزار شد و با استقبال کم‌نظیر اندیشمندان داخلی با بیش از ۳۰۰ چکیده و ۱۵۰ مقاله کامل و همچنین حضور حدود ۳۰ اندیشمند خارجی از کشورها و مناطق مختلف به‌مدت دوازده روز فضایی علمی را جهت تبادل‌نظر در مسائل منطقه‌ای و جهانی فراهم ساخت. تعدادی مقاله نیز جهت تکمیل موضوعی مسائل مطرح شده به این مقالات اضافه شده است.

با توجه به تعداد زیاد مقالات از توضیح محتوای آن صرف‌نظر می‌شود و امید است که خوانندگان با مراجعه به این مجموعه بتوانند از آن استفاده مناسبی جهت پیشبرد فضای علمی و اجرایی سیاست خارجی در کشور ببرند.

همچنین بر خود لازم می‌دانم از همه کسانی که در فراهم‌ساختن این مجموعه و نگارش این مقالات مساعی به خرج داده‌اند تشکر نمایم. همچنین از همه دوستان و دانشجویانم که در برگزاری باشکوه و مناسب همایش بین‌المللی «نظام بین‌الملل، تحولات منطقه‌ای و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران» با من همکاری کردند و بعد از آن در جمع‌آوری و آماده‌تبع ساختن این مجموعه کمک کار من بودند، تشکر نمایم. لازم است به‌خصوص از جناب آقای دکتر خرمشاد، استاد محترم علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی که زحمت دبیری علمی همایش را بر عهده داشتند سپاسگزاری نمایم.

همچنین از خانم دکتر تیشه یار و آقای دکتر زند مقدم مدیران محترم بخش بین الملل و انتشارات دانشگاه و خانم ها موحدی و قدبیگی تشکر می کنم.

در انتها باید اشاره کنم که هدف از همه این تلاش ها، بارور ساختن فضای علمی حوزه روابط بین الملل کشور در بخش اساتید و دانشجویان و آشناساختن آن با مسائل و مشکلات بخش اجرایی و یافتن راهکارهای عملیاتی برای آن است که تا روزه روز بر بهبود عملکرد بخش علمی و اجرایی افزوده شده و بهترین شرایط برای تأمین منافع ملی و جهانی حاصل شود.

دکتر علیرضا کوهکن
استادیار روابط بین الملل
دانشگاه علامه طباطبائی